

УДК 342.9:329

Раїса Михайлівна НЕНЬКО,

студентка 2 курсу магістратури юридичного факультету
Запорізького національного університету

Науковий керівник:

Лариса Григорівна УДОВИКА,

доктор юридичних наук, професор,
Запорізький національний університет

РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У СУЧАСНІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Ключовим елементом формування та функціонування демократичної системи управління є політичні партії. Політичні партії – один із базових інститутів сучасної політичної системи. Вони великою мірою визначають характер і спрямування політичного процесу, стратегію і тактику боротьби за владу, політичну стабільність суспільства.

Відіграючи роль посередника між громадянським суспільством і державою, політичні партії становлять частину механізму саморегуляції суспільства незалежно від того, чи це є демократична партія, чи джерело тоталітаризму, чи авторитаризму. Політичні партії не тільки виражають інтереси певних соціальних груп, а й активно формують ці інтереси [1, с. 191].

У науковій літературі широко обговорюються проблеми політичних партій. Вони розглядається в працях українських та зарубіжних вчених, таких як Ю. Якименко, А. Биченко, В. Замятін, М. Міщенко, А. Стецьків, Л. Шангіна, В. Ярема, С. Конончук, О. Новакова, Г. Агафонова, А. Моїсєєва, П. Струнін, А. Романюк, О. Погребенник, Є. Базовкін, В. Литвин, О. Голобуцький, В. Якушик, С. Рябов, А. Білоус, Л. Гонюкова, Л. М. Дунаєва, О. Стаценко, Б. Ісаєв, А. Пашук, М. Примуш, Г. Світа, О. Семків, В. Скрипінюк, Л. Адашис, О. Бойко, А. Гауя, Дж. Грін, Р. Джахан, К. Джейкобс, У. Дженнінгс, Ж.-Ф. Дюпре, Р. Мадіньє, Н. Мірагліотта, Р. Сміт, Н. Спінгс, Б. Фаррерта та ін.

Політичні партії є одним із основних інститутів політичної системи. Як суб'єкти формування владних відносин вони великою мірою визначають характер і спрямування політичного процесу, стратегію і тактику боротьби за владу, політичну стабільність суспільства. Розвиток політичних партій, їх громадянський статус і характер взаємодії з державою – найбільш істотні критерії оцінки природи існуючого в країні політичного режиму.

Для того щоб визначити роль політичних партій в системі управління, потрібно визначити їх функції. Політичні партії – це особливий інститут політичної системи, який виконує тільки політичні функції. На підставі узагальнення результатів наукових досліджень й власного аналізу можна визначити такі основні функції політичної партії в сучасному суспільстві:

1. Функція політичного представництва інтересів суспільства. Політичні партії представляють інтереси різних соціальних верств населення та систематизують їх потреби та вимоги.

2. Комунікативна функція. Політичні партії виражають й формують ідеї, цілі, завдання, тим самим забезпечує зв'язок населення з державними структурами

3. Функція розроблення ідеології, політичних доктрин і програм.

4. Функція боротьби за державну владу та участь в її здійсненні. Головним завданням політичних партій є участь у виборчих процесах країни (президентські, парламентські, місцеві вибори).

5. Участь у формуванні й діяльності всіх ланок державного апарату. Полягає у підготовці та висуванні кадрів для державного апарату.

6. Участь у розробленні, формуванні та здійсненні політичного курсу держави. Правляча партія парламенту або її лідери встановлюють, впорядковують та забезпечують виконання спільних для всього суспільства цілей, національних інтересів держави.

7. Формування громадської думки, політичне рекрутування, тобто залучення на бік партії якомога ширших верств населення як її членів, прихильників і виборців.

Як зазначає М. Острогорський політичні партії, профспілки та інші об'єднання громадян – це, перш за все, інструменти формування та вираження думок громадян, а, значить, демократія залежить від існування різноманітних та протидіючих сил, які використовують своє право на таке об'єднання. Тому вчений пропонує замінити закриті партії тоталітарного типу широкими суспільними рухами, що об'єднані конкретними цілями. Найважливішою передумовою цього повинно бути зростання громадянського суспільства, яке відрізняється великим спектром соціальних відносин, протиріч та інтересів [2].

М. Дюверже у своїй праці «Політичні партії» підкреслював, що організація сучасних політичних партій не відповідає ряду демократичних принципів, тому що їх внутрішня структура має автократичні та олігархічні риси [3].

Більшість вчених вважали існування політичних партій вирішальною ланкою комунікації між державою та суспільством в умовах політичного плюралізму.

М. Тимченко у своїй дисертації звертає увагу на те, що місце політичних партій в межах політичної системи суспільства є детермінованим. Ця детермінованість проявляється у тому, що політична партія є одночасно елементом громадянського суспільства і складовою державного механізму. Виходячи з цього, можна стверджувати, що інтегрованість партій до механізму державної влади наділяє їх властивостями каналу двостороннього зв'язку між

державою та громадянським суспільством. Громадянське суспільство є зацікавленим у державній підтримці власних ініціатив через участь політичних партій у системі владних відносин [4, с. 135–136].

З метою впливу на прийняття управлінських рішень з боку органів державної влади політична партія може використовувати такі змістові конструкції меседжів:

1. спонукаючи до дії чи бездіяльності (партія вимагає від органів державної влади зробити рішучі кроки у певних сферах або партія закликає органи державної влади не втручатися в певні процеси);

2. інформаційні (партія надає органам державної влади певні інформаційні продукти або вимагає від органів державної влади надати певну інформацію);

3. директивні (партія як цілісна структура підтримує або опонує прийняттю певних рішень з боку органів державної влади);

4. фактичні (представники партії зайняли певні посади або надання представникам опозиційних партій певних контролюючих функцій у системі органів державної влади) [4, с. 148].

Отже, проаналізувавши функції партій, їх зв'язок з суспільством та державою можна визначити їх значну роль у системі управління. Політичні партії з'єднують суспільство з державою, виступаючи регулятором відносин між ними. Політичні партії представляючи інтереси різних верств населення забезпечують функціонування законодавчих органів та виконавчої влади, тому вони є найефективнішим інструментом реалізації групових інтересів у сфері політики. Негативним проявом політичних партій є те, що вони зосереджені виключно на боротьбі за владу та інколи не виконують більшості своїх соціальних функцій. Проте партії є необхідним елементом політичної системи, що покликаний через представництво інтересів різних соціальних груп забезпечувати легітимність державної влади в цілому. Сьогодні політичним партіям немає переконливої альтернативи, і вони є найбільш доречним і ефективним знаряддям політичної боротьби.

Список бібліографічних посилань

1. Гонюкова Л. Політичні партії в державному управлінні: функціональний аспект. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. Вип. 1. С. 191–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2010_1_21 (дата звернення: 20.10.2019).

2. Острогорский М. Я. Демократия и политические партии. М.: РОССПЭН, 1997. 640 с.

3. Дюверже М. Политические партии / пер. с фр. Л. А. Зиминной. М.: Акад. проект, 2000. 558 с.

4. Тимченко М. М. Партійні комунікації сучасної України: структурно-функціональний вимір: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Дніпро, 2017. 228 с.

Одержано 29.10.2019

УДК 343.32

Андрій Володимирович НОСАЧ,

кандидат юридичних наук,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-6171-0108>

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ Й ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ

Кримінально-правовий аналіз окремого складу злочину має дуже велике теоретичне значення безпосередньо як для розвитку кримінально-правової науки так і для практичного застосування в межах надання вірної кваліфікації суспільно-небезпечного діяння. Це в будь-якому випадку носить безумовний характер. Але, одночасно з цим, не можливо принижувати і теоретично-практичне значення кримінально-правового аналізу групи злочинів, що мають підстави для певного об'єднання.

Розділ І Кримінального кодексу України (далі – *КК України*) «Злочини проти основ національної безпеки України» містить в собі кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за суспільно-небезпечні діяння, які посягають на суспільні відносини з охорони основ національної безпеки України: її конституційного ладу, суверенітету, територіальної недоторканності, обороноздатності, або іншими словами – суспільні відносини, що забезпечують саме існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної правової держави [1, с. 25]. Іншими словами, даний розділ КК України бере під свою охорону цілу низку суспільних відносин, які тим чи іншим чином утворюють національну безпеку України. Але, навіть на перший погляд, можливо побачити, що навіть в цій єдиній сукупності можливо виділити власні самостійні групи, які будуть об'єднувати в собі окремі кримінально-карані діяння.

На нашу думку, можливо окреслити групу злочинів, що посягають на державний суверенітет і територіальну цілісність України і визнати їх як відповідний різновид злочинів проти основ національної безпеки України.

Ми вже наголошували на тому, що для теорії і практики важливо усвідомлювати не тільки кримінально-правовий погляд на окремі злочини, але і на групи злочинів. Це пов'язано з тим, що аналіз групи злочинів дає нам можливість поглянути на проблему комплексно, а саме: врахувати існуючі характерні риси та ознаки; визначити ті чи